

Katarzyna Kokoszka

Uniwersytet Rolniczy im. H. Kołłątaja w Krakowie

OCHRONA ŚRODOWISKA NA TERENACH WIEJSKICH W ŚWIETLE NOWEJ PERSPEKTYWY WSPÓLNEJ POLITYKI ROLNEJ UNII EUROPEJSKIEJ 2014-2020

Wprowadzenie

Wraz z nową perspektywą budżetową Unii Europejskiej na lata 2014-2020 zmieniać się będzie wspólna polityka rolna. Modyfikacji zostaną poddane kierunki wsparcia, tak aby nadać jej taki charakter, który zgodny byłby ze społecznymi oczekiwaniami, ekonomicznymi wyzwaniami, a także spełniał coraz wyższe wymagania względem ochrony środowiska. W artykule podjęto próbę określenia przyszłego kształtu wspólnej polityki rolnej, jeśli punktem odniesienia dla rozważań będzie ochrona środowiska na terenach wiejskich. Celem niniejszego opracowania jest wskazanie najważniejszych zmian w ramach instrumentarium dotyczącego zachowania i ochrony zasobów oraz walorów środowiska przyrodniczego na terenach wiejskich w nowej perspektywie budżetowej Unii Europejskiej 2014-2020.

1. Wzajemne relacje rolnictwa ze środowiskiem naturalnym

Rolnictwo od początku swego istnienia kreuje i przekształca przestrzeń, będąc pozytywną siłą zmieniającą krajobraz i korzystającą z różnych komponentów środowiska przyrodniczego. Bogactwo krajobrazu, różnorodność biologiczna sprawiają, że tereny wiejskie są atrakcyjnymi miejscami do życia, zakładania przedsiębiorstw czy też wykorzystania turystycznego. Współistnienie rolnictwa i środowiska przyrodniczego jest wynikiem wypracowania pewnej równowagi pomiędzy bogactwem środowiska a interesami działalności rolniczej. Należy mieć

na uwadze, że nieodpowiednie praktyki rolnicze i niewłaściwe wykorzystanie środowiska przyrodniczego mogą doprowadzić do zanieczyszczenia gleby, wody, powietrza, zniszczenia siedlisk, czy też zagrożenia dla bioróżnorodności.

Potencjalnym zagrożeniem dla jakości środowiska przyrodniczego i krajobrazu oraz panującego ładu na obszarach wiejskich może być¹:

- Występująca regionalnie intensyfikacja produkcji rolnej oznaczająca rozprzestrzenianie się uproszczonych zmianowań do dwóch gatunków roślin, a nawet upraw monokulturowych, co prowadzi do monotonii krajobrazu, zaniku naturalnych siedlisk i ograniczenia bioróżnorodności, stosowanie nadmiernych dawek nawozów i chemicznych środków ochrony roślin powodujących eutrofizację i zanieczyszczanie wód czy brak zabiegów przeciwerozyjnych zapobiegających zamulaniu wód;
- Utrzymywanie znaczącej powierzchni odlogów i ugorów, na których zachodzi proces naturalnej sukcesji drzew i krzewów ograniczających bioróżnorodność charakterystyczną dla przestrzeni otwartych, a w konsekwencji pogorszenie jakości krajobrazu;
- Wprowadzanie upraw roślin genetycznie modyfikowanych (GMO), gdy możliwa i społecznie pożądana jest uprawa tradycyjna, konwencjonalna²;
- Zaniechanie działalności rolniczej i odrolnienie użytków rolnych na rzecz innych funkcji gospodarczych (głównie budownictwa oraz małych i średnich inwestycji gospodarczych) niedostosowanych do krajobrazu wiejskiego;
- Szybkie tempo urbanizacji na obszarach wiejskich bezpośrednio przylegających do aglomeracji miejskich.

Najważniejsze czynniki wpływające negatywnie na zrównoważenie środowiskowe rolnictwa wiążą się z intensyfikacją produkcji na niektórych obszarach i z porzucaniem gruntów oraz niepełnym zagospodarowaniem na innych obszarach, a także ze zmianami we wzorcach użytkowania gruntów oraz w praktykach rolniczych i leśnych. Na zrównoważenie środowiskowe w sektorze rolnictwa wpływ mają decyzje rolników o tym, czy podjąć produkcję oraz co i jak produkować, przy czym ceny rynkowe nie odzwierciedlają kosztów zewnętrznych

¹ Prognoza oddziaływania na środowisko strategii zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Warszawa 2011, s. 6-7.

² Temat ten zarówno jeśli chodzi o aspekt środowiskowy, jak i zdrowotny szeroko opisują publikacje: K. Lisowska, M. Chorąży, Genetycznie modyfikowane uprawy i żywność – przegląd zagrożeń, „Nauka” 2010, nr 4, s. 127-136; T. Olesik, Poglądy rolników europejskich o GMO i opłatach od materiału ze zbioru (FSS), „Hodowla Roślin i Nasiennictwo” 2010, nr 4, s. 31-33; J.J. Nowak, O uwarunkowaniach konkurencyjności żywności ekologicznej, w: Integracja a konkurencyjność przedsiębiorstw. Wybrane zagadnienia, red. M. Stawicka, Szkoła Wyższa im. B. Jańskiego, Warszawa 2006, s. 231-246.

związanych z produkcją rolną i w wielu przypadkach dostawy dóbr publicznych w zakresie środowiska naturalnego są niewystarczające.

Wspólna Polityka Rolna (WPR) Unii Europejskiej definiuje trzy główne obszary, w których zachęca do ochrony środowiska przyrodniczego – związane z ochroną terenów wiejskich ujętych dość szeroko jako ochrona i rozwój naturalnych sposobów gospodarowania, gospodarka leśna, ochrona tradycyjnych rolniczych krajobrazów i bioróżnorodności; związane z ochroną i wykorzystaniem zasobów wodnych oraz te mające wpływ na zmiany klimatu³. W założeniu powinno to implikować po pierwsze – zapewnienie odpowiedniego, zrównoważonego sposobu gospodarowania, przez który rozumie się unikanie niestosownych praktyk rolniczych; po drugie – wprowadzenie odpowiednich zachęt finansowych dla tych rolników, którzy dostarczają pewnych dóbr czy usług o charakterze publicznym i gospodarują zgodnie z katalogiem dobrych praktyk.

W dotychczasowym instrumentarium WPR, które tworzyło się podczas licznych jej reform, można zauważyć cztery podstawowe grupy dotyczące styku rolnictwo – ochrona środowiska:

1. Instrumenty kierowane na cele takie jak stabilizacja rynków lub wspieranie dochodów, mające wpływ na stan środowiska lub na rodzaj prowadzonej przez rolnika działalności (np. opłaty wyrównawcze na terenach o niekorzystnych warunkach gospodarowania ONW/LFA);
2. Instrumenty mające na celu wyrównanie dochodu za nakłady poniesione w związku z wypełnianiem bardziej restrykcyjnych norm środowiskowych (zasada *cross-compliance*);
3. Instrumenty zachęcające do świadczenia usług na rzecz środowiska, dostarczanie dóbr publicznych na rynek (programy rolno-środowiskowe)⁴;
4. Instrumenty specyficzne, związane z pewnymi trudnościami w prowadzeniu działalności rolniczej związanymi z zaostrzonymi wymogami ochrony środowiska (np. obszary Natura 2000).

Instrumentarium to związane jest przede wszystkim z płatnościami wspierającymi zrównoważony rozwój obszarów wiejskich oraz z mechanizmem wzajemnej zgodności *cross-compliance*. Zrównoważony rozwój terenów wiejskich jest realizowany przede wszystkim zgodnie z Rozporządzeniem WE 1698/2005 poprzez następujące rodzaje wsparcia⁵:

³ http://ec.europa.eu/agriculture/envir/index_en.htm, dostęp: 25.08.2012.

⁴ http://ec.europa.eu/analysis/external/public-goods/summary_en_fr.pdf, dostęp: 25.08.2012.

⁵ <http://eur-lex.europa.eu/lexUriServ.do?uri=CONSLEG:2005R1698:2008101:PL:pdf>, dostęp: 27.08.2012; <http://www.ekoportal.gov.pl/opencms/PolitykaOchronySrodowiskaUE/WspolnaPolitykaRolna.html>, dostęp: 27.08.2012.

- płatności dla obszarów Natura 2000 – w ramach tego instrumentu wsparcie udzielane jest rolnikom rocznie na hektar w celu rekompensowania poniesionych kosztów i utraconych dochodów wynikających z niedogodności związanych z ochroną siedlisk i gatunków, a także w związku z realizacją celów dotyczących ochrony wód;
- płatności rolno-środowiskowe – których udziela się rolnikom dobrowolnie podejmującym zobowiązania do prowadzenia działań służących osiągnięciu celów związanych ze środowiskiem naturalnym. Zobowiązania te muszą jednak dotyczyć działań, które wykraczają poza odpowiednie normy obowiązkowe (np. normy dotyczące stosowania nawozów lub środków ochrony roślin);
- płatności na rzecz inwestycji nieprodukcyjnych – instrument ten służy wsparciu inwestycji nieprodukcyjnych na terenie gospodarstwa rolnego, które podwyższają użyteczność publiczną obszaru Natura 2000 lub innych obszarów o wysokiej wartości przyrodniczej, a także inwestycji powiązanych z realizacją zobowiązań podjętych w ramach płatności rolno-środowiskowych;
- wsparcie dla obszarów leśnych na rzecz beneficjentów, którzy dobrowolnie podejmują zobowiązania dotyczące poszerzenia obszarów leśnych lub poprawy środowiska leśnego.

System wzajemnej zgodności (*cross-compliance*) zobowiązuje rolników do przestrzegania tzw. wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz zasad dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska.

2. WPR po 2013 roku – „zazielenienie”?

Od początku regulacji polityk sektorowych w ramach Wspólnoty Europejskiej WPR była jednym z najważniejszych obszarów interwencji. Zmiany tej sektorowej polityki w kierunku bardziej horyzontalnego podejścia są pochodną dyskusji wywołanej kilkoma sprawami. Z jednej strony uwzględniają dokument Komisji Europejskiej *Europa 2020: Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu*. Po drugie, są wynikiem analizy dokumentu międzynarodowej grupy roboczej ds. oceny wpływu nauki i technologii rolniczych na rozwój (IAASTD), sporządzonej przez ONZ ds. Wyżywienia i Rolnictwa (FAO) oraz Bank Światowy. Po trzecie, mają na uwadze stanowisko przedstawione przez Instytut Europejskiej Polityki Ochrony Środowiska w dokumencie *Dostarczanie dóbr publicznych przez rolnictwo w Unii Europejskiej*.

Wyzwania, które stoją przed wspólną polityką rolną w latach 2014-2020, wynikają zatem z konieczności dalszego zapewnienia bezpieczeństwa żywnościowego (również w perspektywie zwiększającego się zapotrzebowania na

żywność na świecie), ograniczenia emisji gazów cieplarnianych w związku ze zwalczaniem zmian klimatu, sprostania wymaganiom konsumentów dotyczącym gwarancji bezpieczeństwa żywności oraz postulatów w zakresie wyższych norm jakości, większego dobrostanu zwierząt (przez co rozumie się m.in. dostarczanie dóbr publicznych) i korzystnego stosunku jakości do ceny oferowanych na rynku dóbr produkowanych przez rolnictwo.

U podstaw reform WPR leży też przekonanie, że rozwój ekologiczny powinien stanowić priorytet w tworzeniu nowej strategii rozwoju obszarów wiejskich koncentrującej się na tworzeniu nowych ekologicznych miejsc pracy poprzez⁶:

- rozwój lokalnych narzędzi, takich jak obrót lokalny, przetwórstwo lokalne, wsparcie dla projektów obejmujących wszystkie zainteresowane strony z lokalnego sektora rolniczego;
- rozwój biomasy, bioodpadów, biogazu i produkcji energii odnawialnej na małą skalę, a także wspieranie produkcji biopaliw drugiej generacji, agromateriałów i ekologicznych substancji chemicznych;
- inwestycje w modernizację i innowacje oraz nowe badania i rozwój technik służących dostosowywaniu się do zmian klimatu i łagodzeniu ich;
- zapewnianie rolnikom szkoleń i doradztwa.

Warto podkreślić, że szczególnie uwypuklonym elementem WPR po 2013 roku jest kwestia zapewniania korzyści pod względem dóbr publicznych, przy czym dobra publiczne traktuje się dość szeroko⁷. Za najważniejsze dobro o takim charakterze uważa się żywność; poza tym zalicza się do tego typu dóbr dobrostan zwierząt i ochronę środowiska naturalnego w celu zachowania krajobrazu wiejskiego. Zaznacza się, że rolnicy wnoszą swój udział w wielką wartość kulturalną i atrakcyjność Europy, stwarzając perspektywy udanego rozwoju turystyki wiejskiej. Co więcej, uznaje się, że rolnicy mają duży potencjał w zakresie korzystnego wpływu na środowisko naturalne, zgodnego z zapotrzebowaniem społecznym, w szczególności w zakresie zachowania i odnowy gleby, dobrej gospodarki wodnej, poprawy jakości wody i ochrony różnorodności biologicznej użytków rolnych⁸. Jednocześnie podkreśla się, że uzależnianie przyznawania pomocy bezpośredniej od spełniania obowiązujących wymogów środowiskowych, a także od utrzymywania terenów rolnych w dobrych warunkach agronomicznych i środowiskowych pozostaje najwłaściwszym sposobem na

⁶ <http://eur-lex.europa.eu/lexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2011:PL:PDF>, dostęp: 27.08.2012.

⁷ Ibid.

⁸ Dostarczanie dóbr publicznych przez rolnictwo w Unii Europejskiej, Instytut Europejskiej Polityki Ochrony Środowiska, Komisja Europejska 23/2009.

optymalizację świadczenia usług ekosystemowych przez rolników oraz na reagowanie na nowe wyzwania związane ze środowiskiem naturalnym.

Generalnie należy stwierdzić, że zmiany WPR przebiegają w ramach struktury dwufilarowej – nikt nie kwestionuje podziału instrumentów na dwie grupy: tej skierowanej bardziej na instrumenty rynkowe oraz tej odpowiedzialnej za rozwój terenów wiejskich. Podczas ostatnich dyskusji daje się zauważyć, że inaczej rozkładają się akcenty, jeśli chodzi o poziom interwencji rynkowej czy kwestie związane z ochroną środowiska.

Głównym punktem, nad którym dyskutuje się w ramach nowego kształtu WPR, jest kwestia płatności bezpośrednich, należących do I filaru funduszu rolnego. Od 2014 roku wspólny w całej UE system płatności bezpośrednich zastąpi system płatności jednolitych oraz system płatności obszarowej. System będzie działał na podstawie uprawnień do płatności proponowanych na szczeblu krajowym lub regionalnym wszystkim rolnikom zgodnie z kwalifikującymi się hektarami w pierwszym roku składania wniosków. W ten sposób model regionalny, który obecnie jest dobrowolny, zostanie upowszechniony, co również pozwoli objąć systemem wszystkie grunty rolne⁹. Już wiadomo, że płatności bezpośrednie zostaną utrzymane jako takie, zmienia się jednak sposób ich naliczania – stanowiąc mają one 2/3 ogólnej wielkości środków przyznawanych dla rolnictwa; 1/3 to środki w ramach II filaru przeznaczane na rozwój terenów wiejskich. Płatności bezpośrednie pozostaną w budżecie rolnym na lata 2014-2020 podstawą, jednak proponuje się nowe zasady ich naliczania. Aż 30% środków, jakie ma dostawać rolnik z tytułu dopłat, ma być nagrodą za spełnianie trzech „zielonych” warunków ochrony środowiska: dywersyfikację kultur, zabezpieczenie ziemi jako pastwiska oraz poświęcenie 7% upraw na infrastrukturę ekologiczną. Jeśli rolnik ich nie spełni, dostanie tylko 70% potencjalnej wielkości dopłaty bezpośredniej. W propozycjach zmian nie uwzględniono wyrównania podstawowej stawki dopłat (mimo że było to kluczowym postulatem wielu państw – chodzi przede wszystkim o nowo przyjęte kraje. Obecnie stawki te bardzo się różnią – od poniżej 100 EUR na hektar na Litwie do ponad 400 EUR w Holandii, Belgii i na Malcie. Na jednakowej wysokości dopłaty z góry nie zgodzili się m.in. główni płatnicy netto do budżetu UE, czyli Niemcy i Francja. Główne propozycje modyfikacji zakładają stopniowe zmniejszanie różnic. Rolnicy w krajach, gdzie dopłaty wynoszą poniżej 90% średniej unijnej (która wynosi 271 EUR) dostaną więcej – o 1/3 różnicy między tym, co otrzymują teraz, a 90% średniej unijnej. To dotyczy przede wszystkim krajów bałtyckich, Rumunii, Portugalii

⁹ http://ec.europa.eu/agriculture/cap-post-2013/legal-proposals/com625/625_pl.pdf, dostęp: 2.09.2013.

i Słowacji. Pod progiem 90% średniej jest też Polska. Ci, którzy dostają teraz najwięcej, będą otrzymywać stopniowo nieco mniej (ale nie więcej niż 10% mniej wobec obecnych dopłat). To zmniejszanie różnic ma następować stopniowo do 2018 roku.

Kwestią dyskusyjną, jeśli chodzi o modyfikacje tego instrumentu w nowej WPR, jest zróżnicowanie stawek płatności za praktyki korzystne dla klimatu i środowiska, będące wynikiem nierówności w stawkach płatności bazowych. Jak wskazują symulacje finansowe, różnice te mogą wynosić nawet 150 EUR/ha¹⁰. Stąd też postulat wielu krajów, by ujednoczyć stawki z tytułu realizacji praktyk korzystnych dla środowiska we wszystkich krajach członkowskich.

Niezwykle ważne z punktu widzenia środowiska naturalnego i jego ochrony jest wsparcie dla małych gospodarstw, które są postrzegane jako mało uciążliwe środowiskowo. Małe, kilkuhektarowe gospodarstwa będą mogły otrzymywać jednorazowe wsparcie w wysokości 500-1000 EUR rocznie w ramach autonomicznych decyzji poszczególnych krajów członkowskich, w formie narodowej koperty. W założeniu ma to uprościć procedurę ubiegania się o środki, tak aby koszty transakcyjne nie przekraczały przyznanego wsparcia. W nowym okresie programowania zapowiadane są także zmiany w zakresie interwencji rynkowej. Nacisk zostanie położony na budowanie więzi z konsumentami, współpracę między ekonomią a ekologią oraz wspieranie konkurencyjności gospodarstw rolnych. Mogą zostać uznane za dyskusyjne fakty, że płatności te nie są zróżnicowane obszarowo oraz że są niezależne od liczby posiadanych uprawnień. Budzi również zastrzeżenia fakt, że wsparcie proponowane dla małych gospodarstw, ze względu na swoją wysokość, będzie miało charakter typowo socjalny i raczej nie skłoni właścicieli do jakichkolwiek zmian strukturalnych czy modernizacyjnych.

Wśród priorytetów realizowanych w ramach II filaru WPR zwraca uwagę priorytet „zrównoważone gospodarowanie zasobami naturalnymi poprzez ochronę środowiska i krajobrazu wiejskiego oraz utrzymanie zdolności produkcyjnej użytków rolnych”, który realizowany będzie poprzez odnowę, wspieranie oraz ochronę ekosystemów zależnych od rolnictwa i leśnictwa, a także efektywne gospodarowanie zasobami i przejście na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmiany klimatyczne¹¹. Kolejnym elementem, będącym pewnym *novum* w stosunku do dotychczasowych rozwiązań, jest możliwość tworzenia podprogramów tematycznych, które miałyby wspierać młodych rolników, małe gospodarstwa, gospodarstwa położone na terenach górskich oraz tworzenie krótkich

¹⁰ M. Zagórski, WPR po 2013 roku – ocena i propozycje modyfikacji, „Wieś i Rolnictwo” 2012, nr 1(154), s. 52.

¹¹ Projektowane kierunki zmian Wspólnej Polityki Rolnej po 2013 roku, Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Krakowie, Kraków 2011, s. 21-23.

łańcuchów żywnościowych. Z punktu widzenia ekologizacji polityki rolnej miałyby to niebagatelne znaczenie i byłoby przeciwwagą dla rozwoju dużych, wysoko wyspecjalizowanych gospodarstw rolnych.

Podsumowanie i wnioski

Wpływ rolnictwa na środowisko przyrodnicze może być dwojaki: może pozytywnie wpływać na stan jego komponentów lub może być przyczyną zanieczyszczeń i degradacji. Ponad wszelką wątpliwość uznaje się wieloraki udział rolników w dostarczaniu dóbr publicznych, takich jak utrzymanie stanu środowiska naturalnego, produkcja żywności wysokiej jakości, dobre praktyki hodowli zwierząt, kształtowanie i wzbogacanie różnorodności i jakości cennych krajobrazów w UE oraz przejście do bardziej zrównoważonego rolnictwa niż tylko poprzez spełnienie podstawowych wymogów dotyczących zasad dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska (GAEC). Chodzi również o osiągnięcie jeszcze wyższych standardów dzięki zastosowanym instrumentom kreacji polityki, takim jak programy rolno-środowiskowe, rolnictwo precyzyjne, produkcja organiczna i wszelkie inne formy zrównoważonych praktyk rolniczych. Ponadto należy pamiętać, że rolnictwo ma do odegrania zasadniczą rolę w walce ze zmianami klimatu poprzez zmniejszanie emisji gazów cieplarnianych, zwiększenie możliwości pochłaniania dwutlenku węgla, a także rozwój i częstsze wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii oraz agromateriałów.

Wspólna Polityka Rolna stoi na stanowisku, że bez jej interwencjonizmu i systemu dobrych praktyk stosowanych w całej UE wykształciłyby się nietrwałe formy produkcji – skrajna intensyfikacja na najlepszych gruntach oraz porzucanie gruntów rolnych na obszarach o niekorzystnych warunkach – co spowodowałoby znaczące szkody dla środowiska naturalnego; koszty braku działania i negatywne tego konsekwencje przewyższałyby koszty interwencji WPR. Podkreśla się także, że obywatele UE czerpią znaczne korzyści z funkcjonowania polityki rolnej jeśli chodzi o dostępność i wybór bezpiecznej żywności o wysokiej jakości i w rozsądnej cenie, bezpieczeństwo żywnościowe, ochronę środowiska, tworzenie miejsc pracy oraz środki przeciwdziałania zmianom klimatu. Skutkuje to konkretnymi rozwiązaniami w prowadzonej polityce i stosowaniem licznych instrumentów na styku rolnictwo – środowisko:

- Dla zapewnienia zrównoważonego systemu gospodarowania rolnicy są zobligowani do przestrzegania wspólnych dla wszystkich przepisów dotyczących ochrony środowiska i krajobrazu. W związku z tym wprowadzono do instrumentarium polityki wobec rolnictwa i terenów wiejskich dwa główne

- rozwiązania – powiązano wymagania dotyczące ochrony środowiska z płatnościami bezpośrednimi oraz zastosowano dodatkową zachętę finansową (opłatę) dla tych, którzy świadczą usługi lub dostarczają dóbr publicznych.
- WPR w perspektywie 2014-2020 wprowadziła nowe komponenty w ramach najważniejszego instrumentu wspierania rolnictwa – dopłat bezpośrednich. 30% udziału opłaty „zazieleniającej” w ramach koperty narodowej uzależnionej od sposobu produkcji, z punktu widzenia efektów środowiskowych jest korzystne, jednak może się okazać, że przy utrzymaniu budżetu (a podjęto decyzję o zamrożeniu wydatków WPR) będzie to obciążało producentów (dodatkowe nakłady bez dodatkowej gratyfikacji) i obniżało konkurencyjność całego rolnictwa.
 - Elementy „zazieleniania” WPR można również dostrzec w innych instrumentach I filaru – np. w systemie płatności dla drobnych producentów rolnych. Jest to ważna tendencja w ramach zmian WPR – chodzi o przesunięcie akcentów z podejścia sektorowego wyraźnie faworyzującego gospodarstwa wysokotowarowe na rzecz podejścia horyzontalnego, uwypuklającego rolę lokalnych, małych gospodarstw w rozwoju obszarów wiejskich.
 - W ramach II filaru WPR podkreśla się wagę zrównoważonego rozwoju terenów wiejskich (aczkolwiek nie jest to nowy element), realizowanego poprzez ochronę ekosystemów oraz gospodarkę niskoemisyjną.

Wydaje się, że kolejna reforma WPR podkreśliła jej wielofunkcyjny charakter – obok instrumentów interwencji na rynkach żywnościowych pojawia się instrumentarium związane z dostarczaniem dóbr publicznych, rozwojem obszarów wiejskich czy też produkcją energii alternatywnej. Należy przy tym pamiętać, że kierunek zmian WPR określany jako „zazielenianie” może mieć istotne konsekwencje ekonomiczne, i to w skali globalnej – może być przyczyną mniejszej konkurencyjności unijnego rolnictwa na rynkach światowych. W propozycjach reform WPR w nowej perspektywie 2014-2020 nie należy upatrywać zmian rewolucyjnych – jak wykazuje dotychczasowa dyskusja (a decyzje wiążące zapadną zapewne w pierwszej połowie 2013 roku), są to raczej pochodne targów politycznych i realizacji partykularnych interesów krajów członkowskich.

Literatura

- Dostarczanie dóbr publicznych przez rolnictwo w Unii Europejskiej, Instytut Europejskiej Polityki Ochrony Środowiska, Komisja Europejska 23/2009.
- Lisowska K., Chorąży M., Genetycznie modyfikowane uprawy i żywność – przegląd zagrożeń, „Nauka” 2010, nr 4.

- Nowak J.J., O uwarunkowaniach konkurencyjności żywności ekologicznej, w: Integracja a konkurencyjność przedsiębiorstw. Wybrane zagadnienia, red. M. Stawicka, Szkoła Wyższa im. B. Jańskiego, Warszawa 2006.
- Olesik T., Poglądy rolników europejskich o GMO i opłatach od materiału ze zbioru (FSS), „Hodowla Roślin i Nasiennictwo” 2010, nr 4.
- Projektowane kierunki zmian Wspólnej Polityki Rolnej po 2013 roku, Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Krakowie, Kraków 2011.
- Zagórski M., WPR po 2013 roku – ocena i propozycje modyfikacji, „Wieś i Rolnictwo” 2012, nr 1(154).
- http://ec.europa.eu/agriculture/cap-post-2013/legal-proposals/com625/625_pl.pdf, dostęp: 2.09.2013.
- http://ec.europa.eu/agriculture/envir/index_en.htm, dostęp: 25.08.2012.
- http://ec.europa.eu/analysis/external/public-goods/summary_en_fr.pdf, dostęp: 25.08.2012.
- <http://eur-lex.europa.eu/lexUriServ.do?uri=CONSLEG:2005R1698:2008101:PL:pdf>, dostęp: 28.08.2012.
- <http://eur-lex.europa.eu/lexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2011:PL:PDF>, dostęp: 28.08.2012.
- <http://www.ekoportel.gov.pl/opencms/PolitykaOchronySrodowiskaUE/WspolnaPolitykaRolna.html>, dostęp: 27.08.2012.

THE ENVIRONMENTAL PROTECTION ON RURAL AREAS IN THE LIGHT OF THE NEW PERSPECTIVE OF COMMON AGRICULTURAL POLICY IN EUROPEAN UNION 2014-2020

Summary

This article is the contribution to the discussion about the future shape of the European Union's Common Agricultural Policy. The Common Agricultural Policy (CAP) is confronted with a set of challenges, some unique in nature, some unforeseen, that invite the EU to make a strategic choice for the long-term future of its agriculture and rural areas. One of the most important issues discussed nowadays is the “greening” problem of CAP's instruments. Particularly, it means the proper choice of these instruments in the new budgetary term 2014-2020, in the way that guarantee achievement of goals.